

Benjamin Ivaničin

IMAMO LI SABORSKI LIK SVEĆENIKA?

Često mislim na one koji uzimaju ozbiljno Sabor, koji iz njegovih dokumenata uzimaju teme i argumente za svoja predavanja, koji ga komentiraju na našem jeziku. Zanima me kako se oni osjećaju pod nebom Sabora. Susreću li oni ovdje kod nas saborske stanovnike pod njim, susreću li, naime, ljude koji žive u saborskoj atmosferi, susreću li takve koji imaju saborsku fizionomiju, nailaze li na ljude sa saborskim manirima i koliko na njih nailaze?

I meni je nešto uže poznat Sabor, pa i sebi stavljam često takva pitanja. Moram reći da mi je teško na njih odgovoriti. Općenito uzevši, čini mi se da se prisutnost Sabora među nama osjeća, na mladoj generaciji više nego na staroj. Možda je razlog tome to što se mlada generacija nema čega rješavati pa preuzimati novo, nego direktno ulazi u novo kao u normalan način života. Prije su i predavači započinjali svoja predavanja riječima: Prije Sabora smo na stvar gledali ovako, obrađivali je ovako, shvaćali je ovako . . . a sada na nju gledamo drukčije i na nju valja gledati drukčije, ako je želimo promatrati u saborskoj optici — itd. Mlada generacija više i ne zna kako se prije gledalo na stvar, bogoslovi jedva i znaju kako je izgledala tridentinska misa, kako je izgledao stari traktat o Presv. Trojstvu itd., pa su takva predavanja izišla iz mode. Pod tim vidom čini mi se da je Sabor već stvorio svoju klimu, svoje podneblje, a nadam se da pomalo stvara i svoje svece.

No slika mi ne izgleda tako ružičasta kad se konkretnije sjetim kojeg saborskog lika, npr. svećeničkog, pa pogledam da li su svećenici danas u prosjeku saborski likovi. Možda ja saborski idealiziram, jer je poznato da je upravo za stvaranje saborskog svećenika kod nas učinjeno mnogo, sigurno najviše. Njima se drže redovito seminari (tečajevi), škole (ljetne), razvija im se saborska svetost na obnovama, na trodnevnim skupovima itd. Ipak mi se čini da ne idealiziram.

Prema Saboru je svećenik najprije trebao izvršiti stanovitu metamorfozu od posrednika i čovjeka kulta k službi Crkvi, sakramentu spasenja.

Da taj put metamorfoze bolje uočim, redovito se sjetim predsaborskog svećenika koji je igrao ulogu posrednika, onoga koji stoji između Boga i ljudi, po kojemu Bog djeluje, dijeli svoje milosti, svoj blagoslov, svoje svjetlo; koji je izgledao kao neki mag, čijim gestama i riječima stvari i osobe bivaju blagoslovljene, posvećene, dignute u drugu sferu nego što je ona kojoj po sebi pripadaju; koji ulazi u svetinju nad svetinjama, kamo obična noga ne može pristupiti, pa otamo djeluje na svijet i događaje u njemu. Sve u svemu, on je bio odijeljen od Božjega naroda, koji je živio i mučio se u svijetu, držao se po strani, bio neki anđeo u tijelu, koji pripada više nekom tajanstvenom svijetu nego ovom našem.

Zatim prelazim na sliku saborskog svećenika pod tim vidom. On više nije (naglašeno) posrednik, jer je samo jedan posrednik između Boga i ljudi. Ako ga treba valorizirati, tada treba izmjeriti stupanj njegove osobne povezanosti s Kristom i stupanj njegova ulaganja da iz sebe oblikuje pravoga kršćanina. Priznaje mu se delegatska vlast i povlašteno mjesto u Božjem narodu kao Kristovu namjesniku, ali se bolje precizira ta uloga. Ona se sva sastoji u tome da je svećenik garant i vidljivi znak Kristova djelovanja u Crkvi. Po njegovoj funkciji znamo da je ono što se propovijeda i optače među nama uistinu Kristova riječ; da je ono što se čini za naše posvećenje po sakramentima uistinu Kristovo djelovanje; i da je ono kud se u svojim savjestima usmjerujemo uistinu Kristovo vodstvo. Svećenik sam niti djeluje po sakramentima, niti vrhunaravnim svjetlom rasvjetljuje savjesti, niti objavljuje Boga. Sve to čini Krist u osobnoj suradnji s vjernicima pa možemo reći da to sve čine vjernici u osobnoj suradnji s Kristom. Svećenik im služi samo kao signal da su u svojoj težnji da se susretnu s Kristom doista na pravom putu. On im je vanjski kriterij ortodoksности i ortoprakse, vidljiv dokaz istinske unutrašnje povezanosti s Isusom. Tako Isus stupa u prvi plan u očima i svijesti vjernika, a svećenik se povlači u pozadinu. To znači da se svećenik subjektivno ne povezuje s ljudima po svojim svećeničkim funkcijama. Po njima se povezuje kao funkcionar i kao službenik, pa ako su samo tako svećenici povezani s vjernicima, onda imamo »kastu svećenika« i svećeništvo prisutno u Božjem narodu kao čistu instituciju. Subjektivno se s njima povezuje kao čovjek i kao kršćanin, sa svojim osobnim osjećajima i svojim osobnim zalaganjima za njih, s prilozima svoje prisutnosti u njihovu životu, koja odiše ljudskošću i evangeličnošću, a ne sakralnošću, svojom vjerom, ufanjem i djelotvornom ljubavi. Dakako da se te dvije povezanosti svećenika s ljudima i onima koji nisu vjernici — ta humanost i kultnost, to kršćansko srce i to funkcionarstvo dodiruju, proniču i slijevaju u jedno. Jedna izaziva drugu. Danas se, međutim, ona prva — povezanost na temelju svećeničkih funkcija — pretpostavlja, ne dolazi u pitanje, podrazumijeva se, ali se traži ova druga, traži se njezin živi test, bez deklamiranja i poza, stvarna sraštenost svećenika-čovjeka s današnjim čovjekom kao pomoć njegovim plemenitim ljudskim i evanđeoskim težnjama.

I baš pod tim vidom ne možemo nikako reći da imamo saborske svećenike, dokle god se bude moglo upirati prstom u njihove sablazni na ovom ili na onom području kršćanskog života. Otvarajući put stanovitoj sekularizaciji u redove svećenika. Sabor je htio nešto drugo nego posvjetovnjačenje svećenika u pejorativnom smislu te riječi. I te sablazni, koje se pojavu tu i tamo pojedinačno, a negdje i grupno, jesu ono što mi ne dopušta da stvorim privlačnu sliku saborskog svećenika. Te sablazni kao nevidljivom osmozom prodiru u duše Božjega naroda koji se pita da li takvi koji ih počinjaju imaju još vjeru. A što da kažemo o intenzitetu gajenja kršćanskog života u svećenika? Zadnjih je godina više bračnih parova u jednoj biskupiji obavilo vikende nego svećenika duhovne vježbe.

Sabor je nadalje zacrtao sliku svećenika kao onoga koji ne stoji u službi zajednice kršćana, nego kao onoga koji je prvi odgovoran za evangelizaciju svih ljudi. Pri tome mi padaju na pamet Tertulijanove riječi: »Christus catholicus Patris sacerdos — Krist katolički, tj. za sve Očev svećenik.« Sjećam se i Isusovih riječi: »I druge mi ovce treba dovesti...« I Pavlovih: »Nisam poslan da krstim, nego da propovijedam ... «

Ta saborska dimenzija kao da je kod nas posve zatajila. Svećenik je zatvoren u svoju župu, u stanovit broj njezinih stanovnika, zatvoren je u veći ili manji krug vjernika. Njima je posvećen sav njegov život, sav trud i nastojanje. On je: *cummunitatis suae (Patris) sacerdos*. On nema ovaca koje bi trebao dovesti k Ocu. On ne evangelizira, nego još uvijek samo katehizira. Njega ne uznemiravaju oni koji nisu »njegovi«. On nije misionar, nego pastoralac. On čuva ovce koje su na okupu. Za razbjegle i za one koje lutaju ne mari. Znaju se dijeliti velike župe na više njih; jednom je pri tome došlo i do fizičkog obračunavanja, a ne znaju se podijeliti uloge s obzirom na različitost poslova: jedni da katehiziraju i pasteriziraju stado koje je tu, a drugi da evangeliziraju i sabiru u Božje kraljevstvo. Uvijek samo briga za vjernike koje Imamo!

Sabor se odriče svećenika jedinog službenika u Crkvi i priklanja se svećeniku promicatelju raznih službi u Crkvi i njihovu koordiniranju. Dugo je vrijeme svećenik sve sam radio. Manjak svećenika i još više prava narav Crkve zahtijeva da u Crkvi prorade i karizme laika. Svi smo pozvani, sva Crkva ima misiju da nastavi Kristovo djelo, svaki na svojoj razini. Laici imaju što učiniti u Crkvi i mogu to učiniti, bilo kao Božji narod uposlen u svojim ovozemaljskim zanimanjima, bilo kao pripomoć svećeničkim službama. Vijeće laika pri BK, laici u biskupijskim i župnim vijećima, laici pomagači u liturgiji, u dijeljenju pričesti po bolnicama, po domovima, po kućama bolesnika i starijih osoba, u vjeronaučnoj nastavi, predavanjima na skupovima, u karitasu, u ljetnim školama za laike, u duhovnim vježbama za laike, u časopisima za laičku duhovnost, laici kao liječnici, kao Inženjeri, kao nastavnici u misijskim područjima itd. — to je vizija Sabora od koje kod nas možemo nazrijevati ne mnogo više od njezinih kontura.

Svećenik bi prema Saboru trebao prestati da bude svećenik koji sve čini sam, a pristupiti ostvarivanju pojma svećenika više specijaliziranog za pojedine vrste apostolata. Funkcija svećeništva se ne iscrpljuje samo radom na župi, a ni tamo jedan svećenik ne može sve sam. Profesor nedjeljom ide na župu kao nespecijalizirana pripomoć, kao da profesura za nj nije ministrij. Osim za studente jedva gdje postoje svećenici upućeniji nešto više za pastoral pojedinih profesija pojedinih ljudskih grupa. Malo se vrši revizija onoga što se radi i kako se radi. Današnji apostolat se ne može vršiti u jednom obliku. On zahtijeva raznolikost oblika, prilagodbu različitim mentalitetima, podešenost evangeoske poruke prema razvoju današnje znanosti, koja neprestano ide naprijed, uvijek novo ruho za Božju riječ, a sve to zahtijeva raspodjelu poslova, veću upućenost u neke sektore djelovanja.

Od nezavisnog svećenika k svećeniku članu prezbiterija — to je misao Sabora. Ne postoji u Crkvi ni papa kao apsolutni monarh, ni u biskupiji biskup nije apsolutni monarh, ni u župi nije župnik apsolutni monarh. Sve njih apostolski kolegij, kojemu se svaki od njih na svoj način direktno ili indirektno preko biskupa pritjelovljuje, senzibilizira za život u Crkvi izvan njihovih granica. Papu za život izvan granica rimske biskupije, biskupa za život izvan granica biskupije i župnika za život Crkve izvan njegove župe. To više što su danas golemi problemi, koji su zajednički svim župama i svim biskupijama, a koje pojedinci ne mogu sami rješavati. Na svima leži odgovornost za misije, za svećenička i redovnička zvanja, za uklapanje laika u život s Crkvom, za karitas itd. Papa je istaknuo u svom govoru našim biskupima prigodom njihova pohoda u Rim prošle godine (ad limina) bdijenje nad čistoćom nauke, nad sakupljanjem zvanja, nad odnosima između biskupa i svećenika, nad uklapanjem redovnika u dijecezanski pastoral. Sve su to stvari koje prelaze granice jedne župe, a koje se opet tiču svake župe, za koje se treba založiti svaki župnik složno s drugima, u povezanosti s njima, kolegijalno.

Konačno, Sabor je svoju misao o današnjem prezbiteru okrunio kad je izjavio da svećenik nije za jednu dijecezu, nego za jedan narod koji ne pozna granica, koji živi u dinamici neprestanog širenja svojih granica sve do krajeva zemlje. Svećenik ne evangelizira župu, ni biskup biskupiju. Oba evangeliziraju Crkvu. Danas ovdje, sutra možda negdje drugdje, možda u drugoj biskupiji koja nema dovoljan broj svećenika, možda u misljskom kraju, gdje kršćanstvo još nije uhvatilo korijenje, možda u jednom ministriju univerzalnijeg karaktera nego što je župa. Svakako, svaki bi svećenik morao biti spreman raditi u ministriju u dimenzijama univerzalne Crkve. Nitko nema pravo pustiti korijenje i neiskorjenivo živjeti samo na jednom tlu.

Možda ipak ne idealiziram kad mislim, da saborski lik svećenika još nije izgrađen na način koji bi nas mogao zadovoljiti.